

Datum: 16.2.2022

SETEV JARIH ŽIT JARA PŠENICA, JARI JEČMEN IN OVES

Jara žita dajo nekoliko manjši pridelek kot ozimna, vendar so novejšje sorte vedno bolj rodovitne in jih zato lahko enakovredno vključujemo v kolobar. V neugodnih razmerah (hribovita območja, pozna setev), ko ozimine ne dajejo visokega, predvsem pa ne zanesljivega pridelka, ima pravočasna setev jarih žit prednost. Pridelovalci v nižinskih območjih se odločajo za jarine zaradi lažjega kolobarjenja in onemogočene setve ali slabe prezimitve ozimin.

Med jarimi žiti najpogosteje sejemo jari ječmen za živinsko krmo. Oves večinoma sejejo rejci konj. Jara pšenica daje sicer nižje pridelke zrnja kot ozimna, kvaliteta zrnja pa je pri večini sort bistveno boljša. Pri peki kruha lahko moko iz jare pšenice uporabljamo kot izboljševalko. Na trgu **so občasno tudi posamezne sorte jare rži in jare triticales. Pšenico khorosan (oz. kamut)** tudi sejemo zgodaj kot jaro žito, ker so te setve običajno uspešnejše kot ozimne.

1. KOLOBAR

Za jara žita je najbolje, če jih sejemo za dobro obdelanimi in s hlevskim gnojem pognojenimi okopavinami, kot sta krompir in vrtnine. Dobri predposevki so tudi lucerna, črna detelja, razne krmne koševine ter koruza za zrnje in silažo. **Neprimereni predposevki so strna žita.**

2. TLA

Glede tal imajo jara žita podobne zahteve kot ozimna. **Jara pšenica** najbolje uspeva na globljih tleh, ki so dobro založena s hranili. Dobro uspeva na srednje težkih, peščeno ilovnatih tleh. **Ječmenu** najbolj ustrezajo globlja, srednje težka tla, ki ne smejo biti prekisla. Najmanj zahteven pri izbiri njive je **oves**, zahteva pa tla, ki so v celi rastni dobi preskrbljena z vodo.

3. ČAS SETVE

Uspešno pridelovanje jarih žit zagotavlja le **pravočasna setev**. Vsa jara žita sejemo **zgodaj** oz. takoj, **ko se tla ogrejejo na 3° C** in se brazde dovolj osuše za setev. Nobene nevarnosti ni, če po setvi zapade sneg ali pritisne mraz, saj nabreklo seme brez škode prenese temperature do - 8 C°. **V Vipavski dolini in v Slovenski Istri lahko jarine sejemo že v februarju, drugod pa v marcu.** Setev po 15. marcu na Primorskem odsvetujemo. Pri zakasneli setvi je pridelek nižji, ker jarina hitro preide v klasenje in slabo razrašča ter ima manjše število klasov. Če se setev iz kakršnih koli razlogov zakasni je najbolje, da sejemo **ječmen, ki najbolj med jarinami prenese pozno setev.**

4. PRIPRAVA TAL

Rana setev jarih žit je možna le če njivo preorjemo pozno jeseni ali pozimi. Po opravljenem oranju do 30 cm je neposredno **pred setvijo ponavadi potreben le en obhod s predsetvenikom, ko se brazde dovolj osušijo.** Namen predsetvene obdelave je zadelati mineralno gnojilo, poravnati brazde in v globini 3 do 5 cm napraviti drobnogrudičast sloj, pod njim pa sklenjeno ležišče za seme.

5. GNOJENJE

Jarine rabijo za svojo rast 70 – 90 kg fosforja (P₂O₅) in 90 – 120 kg kalija (K₂O) na hektar. Gnojenje prilagodimo založenosti tal in željenemu pridelku (gnojilni načrt).

Gnojenje z dušikom (N) razdelimo na dva obroka – prvega damo ob setvi, drugega pa jari pšenici in ječmenu v kolenčenju (2.-3. kolence) in ovsu v začetku latanja.

Tabela 1 : Količine dušika (N) v kg/ha potrebne za jarine (C-založenost)

	Prvi obrok (kg/ha)	Drugi obrok (kg/ha)	Skupaj (kg/ha)
JARA PŠENICA	60 – 70	50 – 60	110 – 130
JARI JEČMEN	50 – 60	30 – 40	80 – 100
OVES	60 – 70	30 – 40	90 - 110

Vir : KIS in A. Poženel

Tabela 2 : Nekaj primerov gnojenja z NPK gnojili ob setvi

NPK gnojilo	Kg/ha	N (kg/ha)	P ₂ O ₅ (kg/ha)	K ₂ O ₅ (kg/ha)
1. NPK 7 : 20 : 30 + KAN	400 – 450 100	55 – 58	80 – 90	120 – 135
2. NPK 8 : 26 : 26 + KAN	350 – 400 100	55 – 59	91 – 104	91 – 104
3. NPK 6 : 18 : 18 + KAN	500 100	57	90	90
4. NPK 15 : 15 : 15	400 – 450	60 - 68	60 - 68	60 – 68

Vir : KIS in A. Poženel

Rudninska gnojila potrosimo pred predsetveno obdelavo njive in jih zabranamo. Gnojenje prilagodimo založenosti tal - 1. in 2. primer gnojenja sta priporočljiva na slabše založenih tleh, 3. primer na srednje založenih tleh in 4. primer na zelo dobro založenih tleh. **Jarinam ne gnojimo s hlevskim gnojem**, ker rada polegajo, zaželeno pa je, da s hlevskim gnojem gnojimo predposevku. Žita so tudi porabniki žvepla (S), tako da izbirajmo gnojila z dodatkom žvepla.

Dognojujemo ob kolenčenju, ko že otipamo 2. kolence. Pšenici dognojimo s 150 – 200 kg/ha KAN – a, ječmenu in ovsu pa s 100 – 150 kg/ha. Pri dognojevanju lahko uporabljamo tudi počasi sproščujoča dušična gnojila (N-GOO, ENTEC,..), ki delujejo dalj časa. Redkejšim in bledim posevkom pognojimo z višjo količino dušika, gostejšim in bujnejšim posevkom pa z manjšo količino gnojila. Za natančnejšo določitev potreb po dušiku priporočamo N-min analizo rastlinskega soka.

6. SEME IN SETEV

Za intenzivno pridelovanje in dosego visokega pridelka je obvezna uporaba potrjenega in razkuženega semena. Količino semena za setev določimo glede na priporočeno število kalivih zrn na m², uporabno vrednost (% kalivosti in % čistoče) in absolutno težo semena (težo 1000 zrn).

Okvirna potrebna količina semena je pri jari pšenici 200 do 240 kg/ha, pri ječmenu 180 do 200 kg/ha in pri ovsu 150 do 180 kg/ha. Pri hibridnih sortah se ravnamo po priporočilu semenarske hiše.

Sejemo v vrsti na 12 – 15 cm in v globino 3 – 5 cm z žitno sejalnico. Če sejemo ročno, moramo seme zabranati s klinasto brano. Na slabše pripravljenih tleh je dobro posevek tudi povaljati, da sklenemo zgornji sloj in pritisnemo seme ob zemljo. Če so tla suha sejemo globlje, če so mokra pa plitveje.

Če sejemo v **ječmen podsevek detelje** ali travno- deteljne mešanice (TDM), sejemo redkeje – 70 - 90 kg semena na hektar. Če sejemo **oves**, kot varovalni posevek pri setvi TDM, ga sejemo od 50 – 70 kg na hektar.